

DAAD en GEDACHTE

MARXISTISCH DISCUSSIEORGAAN

★ INHOUD:

Revolutionair-socialistische
stromingen in het buitenland.

De vakbonds bureaucratie
en de arbeiders.

Een politieke biografie.

April 1954
Jaargang 2
Nummer 3

UITGAVE VAN DE COMMUNISTENBOND „SPARTACUS”
REDACTIE EN ADMINISTR: POSTBUS 7046 A, DAM-Z.II

GROEPEN VAN REVOLUTIONAIRE ARBEIDERS

IN HET BUITENLAND

Motto: "De grote industrie heeft door het scheppen van de wereldmarkt alle volken in een zodanige verbinding met elkaar gebracht, dat ieder afzonderlijk volk afhankelijk is van hetgeen bij een ander gebeurt."

FRIEDRICH ENGELS.

DE "Spartacusbond" in Holland staat op het standpunt -en heeft steeds op het standpunt gestaan- dat het feit van zijn bestaan allerm minst een bloot toeval is; doch een gevolg van de klassenverhoudingen in de burgerlijke samenleving, van de wijzigingen, die zich als gevolg van nieuwe maatschappelijke omstandigheden in de positie van het proletariaat voltrekken en van de veranderingen, die zich voordoen in haar strijd tegen het kapitaal.

Het is mede om die reden, dat de "Spartacusbond" met grote opmerkzaamheid de ontwikkeling volgt van de arbeidersbeweging in het buitenland. In hoeverre treden ook daar nieuwe strijd- en organisatievormen op, wanneer de arbeiders in beweging komen? In hoeverre hebben ook daar nieuwe vormen en gedachten tot nieuwe opvattingen geleid? In hoeverre worden deze ook daar uitgedragen door bepaalde groepen, evenals de onze, uit het maatschappelijk ontwikkelingsproces geboren?

Van deze drie vragen is de eerste, de vraag of over onze grenzen bij proletarische acties ook nieuwe strijdvormen worden toegepast, uiteraard de belangrijkste. In de eerste plaats is het voor de klassenstrijd van veel groter betekenis wat de arbeiders op een gegeven ogenblik doen, dan wat zij op een gegeven ogenblik (nog) denken. Het is waar: de overtuiging, dat een nieuwe arbeidersbeweging onvermijdelijk en noodzakelijk is, kan de ervaring bevestigt dit- heel goed ontstaan op grond van de miserabele praktijk der oude partijen en vakbonden. Maar zonder dat zich in werkelijkheid nieuwe vormen van strijd voordoen kan men nauwelijks verwachten, dat nieuwe opvattingen scherp omlijnde vormen aannemen, positieve gestalte krijgen. Daad en gedachte hangen nu eenmaal onverbrekkelijk samen.....

Inmiddels vormen nieuwe strijdmethoden der arbeiders in het buitenland, niet het onderwerp van deze korte beschouwing. Dat zij er zijn mogen wij als algemeen bekend veronderstellen en wij plegen er in onze publicaties regelmatig aandacht aan te besteden. Waar het ons hier om gaat, dat zijn de nieuwe gedachten en de groepen, waardoor deze worden geformuleerd en uitgedragen. En de beide vragen, die in verband daarmee hierboven werden gesteld, kunnen als volgt worden beantwoord, dat er landen zijn, waar men ze aantreft en andere landen, waar zij bezig zijn te ontstaan.

Tot de landen waar men min of meer met de "Spartacusbond" overeenkomende groepen aantreft behoren bijvoorbeeld Frankrijk en de Verenigde Staten van Amerika. Als voorbeeld van een land, waar, voor zover ons bekend, een dergelijk groep niet bestaat, maar wel duidelijk de groei van nieuwe opvattingen valt te constateren, noemen wij hier Groot Brittanien.

Nog een opmerking moeten wij vooraf maken. Wanneer wij hier van "met de "Spartacusbond" overeenkomende groepen" spreken, dan bedoelen wij natuurlijk: groepen, die in het proletariaat en in de arbeidersbeweging een soortgelijke positie innemen; niet: groepen, die over alle vraagstukken van de klassen-

strijd precies eender als wij denken.

Kijken wij thans eerst naar de Verenigde Staten. Daar vindt men in een van de meest industriële gebieden, in Detroit, het centrum van de automobielfabricage, een groep, die in haar veertiendaags orgaan "C o r r e s - p o n d e n c e " consequent in het krijt treedt voor een strijd van de arbeidersklasse onder eigen leiding. Uit de enkele nummers, die wij tot dusver van haar orgaan onder de ogen kregen, menen wij te mogen concluderen, dat deze groep, die blijkbaar grote aandacht besteedt aan de ontwikkeling van de ook in de Ver. Staten zeer veelvuldig voorkomende "wilde" stakingen, er volkomen van doordrongen is, dat de vakbonden in de huidige maatschappij hun betekenis ontleenen aan hun samenwerking met het kapitaal en dat deze groep, zowel over de rol en functie van de vakbeweging, als over de betekenis van de "wilde" stakingen soortgelijke opvattingen huldigt als wij.

Soortgelijke opvattingen over de vakbeweging ontmoet men bij de Franse groep "Socialisme ou Barbarie", waarop wij reeds meermalen de aandacht hebben mogen vestigen. Hoezeer haar opvattingen op dit punt met die van "Spartacus" overeenstemmen, kan de lezer zelf beoordelen op grond van een ander artikel, dat in dit nummer van "Daad en Gedachte" is opgenomen. Dat maakt, dat we op deze plaats daarover weinig behoeven op te merken. Wel dient hier te worden vastgesteld, dat de groep "Socialisme ou Barbarie", die van de noodzakelijkheid ener nieuwe arbeidersbeweging evenzeer overtuigd is als wij, over het vraagstuk van de p a r t i j er andere opvattingen op na houdt dan de "Spartacusbond" en ten aanzien van dit vraagstuk verdeeld is in een meerderheids- en een minderheidsstroming, waarvan de laatste veel dichtër bij ons staat dan de eerste.

Geheel anders is de situatie in Engeland. Vormt in de Franse groep het vraagstuk van de partij een probleem, waarover gediscussieerd wordt, in Groot Brittannië, waar twee groepen bestaan, die voor een bespreking hier in aanmerking komen, is dat geenszins het geval. Zowel voor de I(ndependent) L(about) Partij (Onafhankelijke Arbeiders Partij) als voor de S(ocialist) P(arty) of G(reat) B(ritain) (Socialistische Partij van Groot Brittannië) is de partij-organisatie een vanzelfsprekendheid en beide organisaties zien de rol en de functie van de vakbeweging veel minder scherp en klaar dan de genoemde groepen in Frankrijk en in Amerika. Toch valt juist ten aanzien van het vakbewegingsvraagstuk bij hen een kentering te constateren, die de aanleiding is, dat wij hier over deze bewegingen spreken. Zo heeft bijvoorbeeld de I.L.P. enige tijd geleden een studie gepubliceerd over "Het veranderde karakter van de vakbeweging" en daarin wordt uitvoerig aandacht geschonken aan het door de "Spartacusbond" uitgegeven boek "De Arbeidersraden" van Anton Pannekoek. En in de "Socialist Leader", het weekblad van de I.L.P. wordt van tijd tot tijd over de "wilde" stakingen in Engeland geschreven op een wijze, die volkomen verschilt van de manier waarop de traditionele arbeiderspartijen dat plegen te doen. Dit soort verschijnselen deed ons opmerken, dat wij hier van een groei van nieuwe opvattingen kunnen spreken.

Het zijn al deze verschijnselen bij elkaar, die ons de overtuiging schenken, dat zich -hier langzamer, daar sneller- in de arbeidersbeweging veranderingen voltrekken, die stuk voor stuk symptomen zijn van hetzelfde ontwikkelingsproces. En wanneer wij dan in een Duits blad als "Funken" eveneens discussies over de nieuwe, komende arbeidersbeweging aantreffen en in een ander Duits blad lezen, dat in Denemarken telkens weer door revolutionaire arbeiders groepen worden gesticht al was dan aan de vorige maar een kort leven beschoren, dan wordt menen wij, daardoor in deze overtuiging alleen maar gesterkt, ook al verschillen al deze groepen of opvattingen en discussies onderling dan nog als dag en nacht.

DE VAKBONDSBUREAUCRATIE

XX

EN DE ARBEIDERS

mm

Hetgeen hieronder volgt is de letterlijke vertaling van een artikel, dat gepubliceerd werd in het jongste nummer van het Franse tijdschrift "Socialisme ou Barbarie", dat wordt uitgegeven door een gelijknamige groep van revolutionairen. Een uittreksel uit deze beschouwing verscheen ongeveer twee maanden geleden reeds in ons blad "Spartacus". Wij achten het artikel echter belangwekkend genoeg om op deze plaats een volledige vertaling op te nemen.

WIJ 1) hebben dikwijls gezegd: "Zolang de arbeidersklasse vertrouwen stelt in de vakbondsbureaucratie als leidster in haar strijd voor lotsverbetering, zolang zal zij verraden worden. Zolang de arbeidersklasse niet krachtig genoeg is om haar belangen in eigen hand te nemen, zolang zal zij slechts een speelbal zijn van de imperialistische machten."

Dit wil natuurlijk volstrekt niet zeggen, dat de vakbonden zich vergissen, dat de methoden, die zij toepassen verkeerd zijn, omdat zij tot het verleden behoren, of wel, dat hun richtsnoeren verkeerd worden toegepast door onbekwame functionarissen, enz. Dit betoog is het klassieke argument, dat door de vakbonden zelf geregeld te berde wordt gebracht nadat acties hebben plaats gehad. De vakbond oefent zelfcritiek uit, veroordeelt enkele van zijn eigen functionarissen en levert het bewijs van een grote bescheidenheid ten opzichte van de arbeiders. "Iedereen kan zich vergissen." 2).

Wij daarentegen zeggen, dat de vakbonden zich niet vergissen, maar dat zij welbewust de arbeidersklasse bedriegen.

Doch als wij de vakbondsbureaucratie in haar geheel bestrijden en ontleden, moeten wij haar ook ontleden en bestrijden in haar dagelijkse verhouding tot de arbeidersklasse. Wij zullen aantonen, dat op enkele concrete punten de positie van de vakbonden een tegenstelling vormde tot de wil der arbeiders in de bedrijven.

Het is niet alleen moeilijk voor de vakbonden zich krachtig te verzetten tegen de gezamenlijke arbeiders, maar de functie van de vakbonden verdwijnt vanzelf, zodra zij niet meer steunen op het vertrouwen van de massa of althans op een deel der arbeiders. Toch zijn er gevallen, waarin deze rechtstreekse -al dan niet openlijke- oppositie is voorgekomen. Als voorbeeld kunnen wij noemen de houding van de C.G.T. bij Renault gedurende de stakingen van 1947 en die van 1952 (voor de vrijlating van Duclos). In deze gevallen konden enkele aan de vakbond verknochte actieve leden door geweld erin slagen, hetzij op een gegeven ogenblik een neerleggen van de arbeid te doen mislukken, hetzij te provoceren. Doch dergelijke methoden lijden meestal schipbreuk en keren zich tegen de vakbond zelf. Het is voldoende eraan te herinneren hoe tal van arbeiders in '47 bij Renault de C.G.T. verlieten, hoe ontevredenheid ontstond door de staking voor Duclos en hoe groot het verlies aan vakbondsleden was na het

openlijke verraad van de F(orce) O(ouvrière) gedurende de stakingen van Augustus 1953. In het algemeen moet men dus geen directe oppositie van de vakbond verwachten tegen de arbeiders-eisen. Het verzet tegen de wil van de arbeiders wordt behendiger gevoerd, op bedekte wijze, door middel van min of meer handige manoeuvres.

De vakbondsbureaucratie is geneigd de arbeidersklasse er aan te gewennen bevelen te ontvangen en die uit te voeren. Zij neemt altijd aanstoot aan het verzet der arbeiders. Dit verzet openbaart zich in rustige tijden in hun wegblijven van alle vakbondsvergaderingen, in gebrek aan belangstelling in een beleid, dat niet door de arbeiders wordt gevoerd; in tijden van crisis openbaart het zich door een rechtstreekse botsing tussen de wil van de arbeiders en die der vakbondsbureaucratie.

Het eerste middel om zich tegenover een beweging te stellen is voor de vakbond een breken met de gewoonten: géén richtlijnen aangeven -zwijgen. Dit zwijgen valt des te gemakkelijker, waar de ganse, zich tot de werkers in de bedrijven richtende pers, in handen is van de vakbondsbureaucratie; de arbeiders hebben er geen enkele controle op.

Het is dikwijls voorgekomen, dat de arbeiders, op het punt een actie te ondernemen, ervan afzagen, omdat zij bemerkten, dat de vakbonden hen niet zouden steunen. Een voorbeeld zal een dergelijke situatie illustreren. In 1951 was een groot deel der bedrijfsarbeiders er vóór de staking bij de R.A.T.P. te steunen 3). In onze werkplaats werd de (vakbonds-)gedelegeerde bestookt door de meest strijdbare arbeiders. In het begin weigerde hij onvoorwaardelijk enig initiatief te nemen voor hij de (vakbonds-)krant had gelezen. Daarna stemde hij er al mopperende in toe een vergadering uit te schrijven. In die bijeenkomst bepaalde hij er zich toe te verklaren, dat enkele arbeiders hem gevraagd hadden een samenkomst bijeen te roepen en dat hij deze het woord gaf. Deze volkomen onverwachte houding van de zijde van een gedelegeerde verbaasde het merendeel der arbeiders en verflauwde de toch al geringe strijd lust der besluitelozen. "Men wil staken en onze eigen gedelegeerde stelt er geen belang in! Is een dergelijke staking niet van te voren tot mislukking gedoemd?" Dat was de vraag, die velen zich stelden. Desondanks hielden enkele vol, dat men het werk moest neerleggen om zich solidair te betonen met de R.A.T.P. Dan komt de gedelegeerde tussenbeide om een geheime stemming te eisen, terwijl hij waarschuwt, dat deze staking niet anders dan een mislukking kan zijn. Een dergelijke houding is voldoende om diegenen te ontmoedigen, die in hun vakbond nog vertrouwen hebben. De balans helde over naar de zijde der niet-stakers, die een meerderheid hadden van een half dozijn stemmen. Het resultaat werd ogenblikkelijk bekend gemaakt door de gedelegeerde, die alleen maar opmerkte: "Jullie wilden niet naar mij luisteren, toch had ik je al gezegd, dat de arbeiders geen staking willen".

Indien dat soort van passiviteit niet voldoende is om de wil der arbeiders te breken, dan propageert men het *defaitisme*, dan demoraliseert men de meest strijdbaren. Het *defaitisme* van de vakbondsbureaucratie verschilt niet van dat der patroons.

Allereerst gaat het er om verdeeldheid te zaaien. Men zaait wantrouwen en verdachtmakingen in de rijen der arbeiders: "Je gaat staken, maar de anderen zullen je niet volgen, zelfs als zij beweren van wel. Zij zullen je midden in de actie in de steek laten." Men spreekt kwaad van de meest strijdbaren: "Jij bent voor staking, omdat je geen kinderen hebt te onderhouden." Men verwijt hem, die het werk wil neerleggen, dit niet te hebben gedaan bij vorige acties. Men tracht hen, die vóór de staking zijn, verdacht te maken met politieke argumenten. Men geeft valse inlichtingen over de situatie in andere afdelingen, door het te doen voorkomen, alsof de overige arbeiders niet met een staking accoord gaan.

Hoe kunnen de arbeiders nagaan of dergelijke mededelingen waarheid bevatten? Het is de vakbond, die als centraal opgaan een overzicht heeft. Alleen de gedelegeerden hebben het recht zich te verplaatsen, persoonlijk zich op te hoogte te gaan stellen en te onderzoeken.

Men stelt de macht van de vakbond groter voor dan ze is, om de arbeiders er maar toe te bewegen vertrouwen te stellen in deze organisatie, maar zodra het er om gaat een actie te remmen, wijst men op de zwakheid en het gebrek aan samenhang der aan zichzelf overgelaten arbeiders.

Men legt de nadruk op de financiële bezwaren, die een staking met zich brengt, gebruik makend van het welbekende feit, dat op zulke ogenblikken de steunkassen van de vakbonden zo goed als leeg zijn.

Men speculeert op de vrees voor de politie. "Jullie willen herrie schoppen, maar wij worden achter slot gezet", zeggen de gedelegeerden tot de al te strijdbare arbeiders. Men maant aan tot voorzichtigheid door er op te wijzen, dat de diplomatieke acties van de vakbondsbureaucratie meer waard zijn dan de "wilde" acties der arbeiders. "Heb vertrouwen, er wordt aan gewerkt..." Dat is het refrein.

Aldus wordt de moedeloosheid der arbeiders -slecht het resultaat van de manoeuvres der vakbondsbureaucratie- voorgesteld als een blijvende toestand, waarin het proletariaat zich bevindt.

Feitelijk wordt deze passiviteit kunstmatig in stand gehouden door de vakbonden, die de arbeiders definitief hebben veroordeeld tot de rol van onnozele uitvoerders van bevelen.....

De gedelegeerden = = = = =

In principe zijn de vakbondsgedelegeerden tegelijkertijd tussenpersonen tussen de arbeiders en de directie en óók tussen de arbeiders en de vakbondsbureaucratie. Feitelijk zijn zij slechts de spreekbuis van de vakbond bij de arbeiders en bij de directie. De gedelegeerde ontvangt geen opdrachten van de arbeiders om wensen over te brengen aan de bedrijfsleiding en de vakbond, maar hij ontvangt opdrachten van de vakbond om de directieven over te brengen aan de arbeiders en de directie. Men heeft de oorspronkelijke functie eenvoudig omgekeerd.

Voor 1936 werden de gedelegeerden gekozen door de arbeiders van elke werkplaats. Zij werden gekozen uit de meest strijdbaren, hun lidmaatschap van de vakbond speelde geen grote rol, zelfs een niet-vakbondslid kon als gedelegeerde gekozen worden. Nu is dat anders. De gedelegeerden van het personeel kunnen slechts voorgedragen worden door de vakbonden. Het spreekt vanzelf, dat de voorgedragen arbeider niet zal zijn hij, die het meest strijdbaar is, maar hij, die het vertrouwen van de vakbond geniet, hij, die zich ondergeschikt maakt aan de politiek van de bond. Bovendien stammen de arbeiders, die op de vakbondslijsten voorkomen, niet noodzakelijkerwijze steeds uit de werkplaats zelf. Zodat er verscheidene namen uit sommige werkplaatsen op kunnen staan en uit andere geen enkele, met het gevolg, dat de arbeiders verplicht zijn gedelegeerden te kiezen, die hun onbekend zijn. Deze toestand stelt de vakbonden in staat de strengste controle uit te oefenen op deze gedelegeerden en anderzijds de arbeiders te verhinderen meer druk op hen uit te oefenen.

Wanneer de gedelegeerde confereert met de directie zal hij uitsluitend de politiek van zijn vakbond verdedigen; dikwijls zijn de arbeiders zelfs onbekend met het onderwerp of de datum der conferentie; zij zullen niet weten, wat de gedelegeerde zal willen zeggen en deze zal slechts zeggen wat zijn vakbond hem voorschrijft.

Een gedelegeerde, die de discipline heeft overtreden of van meningsver-

schillen blijk geeft, zal bij de volgende verkiezing niet op de lijsten voorkomen. Daarom moeten dergelijke verkiezingen van gedelegeerden bestreden worden en moet daartegenover worden gesteld de vertegenwoordiging per werkplaats, zonder dat het behoren tot een vakbond een vereiste is om gekozen te kunnen worden. De gedelegeerden moeten vertegenwoordigers van de arbeiders zijn en niet van de vakbondsbureaucratie.

De vakbondspers

= = = = =

De kranten in bedrijf of werkplaats zijn kranten, geschreven en gecontroleerd door de vakbonden. Niet alleen heeft de arbeider deze krant te lezen als onverschillig welke andere krant, niet alleen heeft hij geen aandeel aan de inhoud ervan, maar meestal zijn de artikelen algemene propaganda-artikelen, die de vakbondspolitik vertolken. Wat in die bladen over de werkplaats wordt geschreven is dikwijls de weerspiegeling van een discussie tussen vertegenwoordigers der verschillende vakbonden. Men heeft kunnen zien hoe in bepaalde bedrijven kranten verschenen van de F(orce) O(ouvrière) en de C.G.T., waarin in verscheidene nummers een polemieek op touw was gezet over politieke twisten tussen functionarissen, die elkaar wederzijds aanbrachten, zelfs tegenover de directie. Deze pers is niet de pers van de arbeiders, zij vertolkt niet de discussies en zorgen der werkenden, zij weerspiegelt de twisten der vakcentralen. Elke keer, dat de activiteit der arbeiders op zelfstandige wijze aan de dag is getreden, b.v. bij stakingen, werkplaatsvergaderingen, het vormen van strijdcomité's, verzet de vakbondsbureaucratie er zich steeds tegen haar pers in dienst te stellen van deze spontane organisaties. De vakbondsbureaucratie zal er zich altijd tegen verzetten haar pers in dienst te stellen van die vergaderingen, waar de stakingscomité's elk besluit kunnen nemen, tenzij deze besluiten volkomen overeenstemmen met de politiek van de vakbond. Zo wordt alles doodgezwegen, wat voortvloeit uit de wil der arbeiders; daarom moeten wij onder alle omstandigheden de arbeiders trachten aan te moedigen uitdrukking te geven aan en neer te schrijven wat zij denken over de eisen, de strijdwijzen en alles wat hun eigen problemen betreft. Er moet een arbeiderspers geschapen worden, die iets anders zal zijn dan de pers van de vakbondsbureaucratie.

De vergaderingen

= = = = =

In de werkplaatsvergaderingen brengen de arbeiders het best hun wil tot uitdrukking en dit geldt nog te meer als deze vergaderingen bijeengeroepen worden met het oog op de een of andere te verwachten actie. In het geval, dat de wil der arbeiders botst op de vakbondsrichtlijnen is de gedelegeerde dikwijls onmachtig deze uitingen te bedwingen. Men maakt dan gebruik van de tussenkomst van buitenstaanders of meestal van mensen, die geheel buiten het bedrijf en de arbeidersklasse staan, namelijk redenaars en bijzondere demagogen, die tot de vakbondsbureaucratie behoren en die voor dergelijke omstandigheden in het geweer worden geroepen. Deze sprekers genieten een zekere prestige; het zijn dikwijls bekende politieke persoonlijkheden, die "de massa weten te hanteren", d.w.z. om de tuin weten te leiden. Tegenover dergelijke redenaars weigeren de arbeiders zich uit te spreken, zelfs als zij het niet met hen eens zijn. De vergadering verliest dan de betekenis van een algemene discussie en wordt een alleenspraak. Men behandelt de problemen van de arbeiders niet meer, men spreekt tot hen over de problemen van de vakbondspolitik. Doch het komt soms voor, dat de redenaar, hoe welsprekend ook, er niet in slaagt de arbeiders te overtuigen. Daarom tracht de vakbondsbureaucratie de plaats van samenkomst te verande-

ren, niet te vergaderen in de werkplaats, in het bedrijf, doch in het vakbondsgebouw.

Indien de arbeiders wellicht hun mening zeggen op de plaats, waar zij werken, in het vakbondsgebouw aarzelen zij. Of zij weigeren daar samen te komen en dat temeer, wanneer zij in de vakbonden enig wantrouwen hebben. In dat gebouw ondergaat de krachtsverhouding dikwijls een wijziging. Al de aan de vakbond verknochte leden worden gemobiliseerd, zij betuigen hun bijval, zij applaudisseren of protesteren, beschimpen hen, die openlijk verklaren dat zij met het standpunt van de vakbond niet accoord gaan. Hier kan de vakbondsbureaucratie beslissen, de moties laten aannemen, die zij wenselijk acht, enz.

Ook hebben de vergaderingen in het vakbondsgebouw plaats ná de werktijd en de arbeiders, die familie zorgen hebben of ver weg wonen, nemen er niet aan deel; daarentegen is het merendeel der aan de vakbond verknochte leden aanwezig. Op deze wijze kan men een meerderheid verkrijgen, kan men over besluiten laat stemmen onder de schijn van arbeidersdemocratie. Deze besluiten zijn in wezen slechts de uitdrukking van de wil van een handvol goed georganiseerde bureaucraten.

Daarom moeten wij het beginsel verdedigen vergaderingen in het bedrijf te houden en dan zoveel mogelijk tijdens de werkuren of op een tijd, die de gezamenlijke arbeiders het beste uitkomt. Wij moeten de arbeiders aanmoedigen ronduit hun mening te zeggen en wij moeten de spreektijd voor redenaars die buiten het bedrijf en de arbeidersklasse staan, afschudden of althans beperken 4).

De stemmingen

Wij moeten verhinderen, dat de vakbondsbureaucratie spot met de wil der arbeiders door het stelsel van te vroeg laten stemmen. Er is bijvoorbeeld een gebruik, dat bestaat in het haastig voorlezen der resoluties en dan te laten, dat onmiddellijk daarop de stemming der arbeiders volgt. En zo zijn vele resoluties zogenaamd aangenomen met algemene stemmen, in werkelijkheid ware bedriegerij. Elke stemming moet niet alleen worden vooraf gegaan door een discussie, maar de resoluties moeten tijdig bekend gemaakt worden om de arbeiders, die er over moeten stemmen in staat te stellen er kennis van te nemen. Wanneer men overgaat tot referendums moeten de stemmingen gecontroleerd worden door de arbeiders. Het is voorgekomen, dat de referendums met een resultaat dat aan de vakbondsbureaucratie onwelgevallig was, door haar stilzwijgend voorbijgegaan werd 5).

+ + +

En zo is de vakbond een aan de arbeiders vreemd organisme geworden, een uitwendige macht, waarop zij geen invloed en geen controle meer hebben. Tegen patroon en directie trachten de arbeiders de steun van deze macht te verkrijgen, doch zodra de vakbond de verdediging der arbeiders ter hand neemt, geeft hij daaraan zijn eigen karakter, richt hij die op zijn eigen belangen. De arbeiders reageren op een dergelijke stand van zaken met wantrouwen en onverschilligheid ten opzichte van de acties en soms door een algemeen defaitisme bij enkele arbeiders, die, het vertrouwen in hun vakbond verliezend, hun wantrouwen uitstrekken tot alle acties.

De arbeidersklasse zal er slechts in slagen deze toestand te boven te komen naarmate zij haar eigen belangen zelf ter hand neemt en weigert alles wat haar zelve betreft aan de vakbondsbureaucratie over te laten. Zij, die beweren de eenheid der arbeiders te bevorderen door eenheid in de vakbeweging, verdoezelen slechts het eigenlijke probleem. De strijd der arbeidersklasse tegen de uitbuiting loopt automatisch over het verzet tegen de

vakbonds-bureaucratie.

Naast de klassenstrijd heeft het proletariaat niet nog een andere strijd te voeren, die daar los van staat. Elk optreden der arbeiders zal op twee machten stuiten: de patroons en de vakbonds-bureaucratie. De strijd tegen deze twee machten zal slechts gevoerd kunnen worden, indien de arbeiders er in zullen slagen hun eenheid en hun zelfstandigheid te verwezenlijken. Wij moeten ons los maken van de opvatting, die de arbeiders verdeelt al naar de houding, die zij in bepaalde stakingen hebben aangenomen. De weigering deel te nemen aan sommige acties of conflicten is geen bewijs voor een tekort aan strijdlust van bepaalde arbeiders; deze weigering kan soms voortspruiten uit hun besluit geen dupe te willen zijn van de manoeuvres van de vakbonden, die deze acties op touw willen zetten.

Wij moeten ook de opvatting laten varen, dat de meest strijdbare arbeiders in de vakbonden zijn verenigd. De ledenkaart is niet noodzakelijk een bewijs van strijdlust. De ledenkaart kan tegenwoordig een waarborg zijn tegenover de patroon of de afdelingschef; wij volstaan met te wijzen op de invloed der vakbonds-bureaucratie in de aanmeldingsbureau's, in de personeelsdienst, enz. (Deze invloed is klaarblijkelijk onderdeel van de verhoudingen tussen de regeringspolitiek en de politieke richting der vakbonden; Zo controleerde na de bevrijding de C.G.T. de aanmeldingsbureau's van veel bedrijven, terwijl dit voorrecht nu bovenal is toegefallen aan andere vakbonden, b.v. de F.C.)

De ledenkaart kan voor sommigen ook een middel zijn om hun passiviteit te verbergen. Zij, die zich bewust zijn van de "voorzichtigheid" en de lauwheid der vakbonden, vluchten in deze organisaties om zich buiten elk initiatief in mogelijke acties te houden. De slagboom, die bewuste en niet-bewuste arbeiders scheidt, is niet dezelfde als die tussen vakbondsleden en niet-vakbondsleden. De ware scheiding wordt pas zichtbaar in de ogenblikken, dat de strijd zich ontworstelt aan alle bureaucratische manoeuvres en een wezenlijk klasse-karakter aanneemt.

D. MOTHÉ.

- 1) Wij, dat wil hier dus zeggen: de groep "Socialisme ou Barbarie".
- 2) Een kenmerkend voorbeeld is het volgende: na de mislukte staking bij Renault van Maart '51 publiceerde de C.G.T. een bericht, waarin Raymond Guot zijn kameraad Roger Linet van zwakheid beschuldigde. Dit natuurlijk alleen met het doel de ontevredenheid van die C.G.T.-leden weg te nemen, die met de bureaucratie van mening verschilden.
- 3) R.A.T.P. = Regie Autonome des Transports Parisiens, de door de overheid gecontroleerde gezamenlijke Parijse vervoersbedrijven.
- 4) Als er gisting is in het bedrijf komen regelmatig de leiders der vakbonden lange redevoeringen houden in de bedrijfsvergaderingen en zij leggen beslag op alle tijd om de grootste algemeenheden te verkondigen. De arbeiders worden moe en komen er tenslotte niet toe hun mening naar voren te brengen.
- 5) Dit is b.v. voorgekomen bij Renault tijdens de staking van April '53. Er werd een referendum gehouden, waarvan de uitslag nooit door de vakbonden werd gepubliceerd. Ondanks hun druk was de uitslag gunstig voor de staking.

.....

+

+

+

Laat ons beginnen met op te merken, dat de verschijning van dit boek ons heeft verheugd. Verheugd, omdat het, naar men verwachten mocht bij een levensbeschrijving van een man als Pieter Wiedijk, een welkome bijdrage vormt tot de geschiedschrijving van de Nederlandse socialistische beweging. Een bijdrage; niet meer, maar ook vooral niet minder. En aan zo'n bijdrage is des te meer behoefte, aangezien de werkelijke historie van het Nederlands socialisme -ook over de jaren, waarin het hoogtepunt van Wiedijk's

werkzaamheid valt en daarvoor- nog geschreven moet worden.

Wijlen W. H. V l i e g e n is de man, die -voor wat die tijd betreft- de breedst opgezette poging daartoe heeft ondernomen. Maar men kan met hetgeen hij, van zéér persoonlijk standpunt uit, heeft meegedeeld in twee méérdelige-, véél gelezen, maar thans uitverkochte boeken, beslist niet volstaan, wanneer men zich een a l g e m e e n , d.w.z. w e z e n l i j k beeld wil vormen van de wording en ontwikkeling der socialistische beweging in dit land.

Vraagt men, wat er op één samenvattende geschiedenis als die van Vliegen dan valt af te dingen, dan kunnen wij daarop niet beter antwoorden dan allereerst te herinneren aan wat juist Saks in een beschouwing, die hij "Naar rechts of naar links?" noemde, in 1902 heeft opgemerkt over de toenmalige positie van de S.D.A.P.

"Na het échec van Nieuwenhuis", zo begint de passage, die wij op het oog hebben,

"Na het échec van Nieuwenhuis begon (in de oude Socialistenbond-red. D.&G.) de steeds consequenter gedreven anti-parlementaire taktiek, die de marxistische oppositie verwekte. De fractie-Nieuwenhuis stootte het Marxisme meer en meer uit haar theorie en zocht haar steunpunt in de ideeën en belangen der arbeiders-met-de-vereeelte vuist. Na een harde en veelszins smartelijke strijd splitste zich de partij in twee zeer ongelijke helften, die, uit de noodzakelijkheid hun stelling zo scherp mogelijk te omlijnen, elkander naar de polen der arbeidersbeweging stuwden en de zomen der burgerlijke klasse deden naderen; beide door de zwakheid der arbeidersklasse, waarvan zij slechts het onkerkelijke gedeelte konden bereiken, werden in de nabijheid gedrongen der kleine burgerij, der kleine pachters, van het keuterkapitalisme, de eene in de idee, de ander in de praktijk.... De Arbeiderspartij, partij zonder arbeiders in den beginne, zocht wat verenigde, inplaats van wat scheidde, de arbeiderspartij verzamelde..... Door de propaganda van haar theorie zowel als door haar doortastende hervormingsarbeid verbreedde zich haar fundament met onproletarische elementen, zowel door idealisme als door belang tot haar gedreven..... De verkiezingen van het vorige jaar (van 1901 dus, waarbij de samenwerken-de Anti-Revolutionairen en katholieken de overwinning behaalden en die leidden tot de vorming van het tweede ministerie Kuyper-Red. D & G) brachten het kerkelijke kapitalisme aan het bewind; het kerkelijke kleinburgerdom vooral had zijn grote en taaie kracht getoond; het succes van de S.D.A.P., hoewel gewassen, had tevens haar nog onvaste grondslag, haar smal proletarisch steunvlak aan het licht gebracht...."

Wat Saks in dit artikel doet -en daarop heeft in zijn boekje "En toch...!" ook Sam de Wolff gewezen- is: er de aandacht op vestigen, dat de S.D.A.P. eigenlijk nog proletarisch w o r d e n moest. "Moeten wij", zo vervolgde hij,

"Moeten wij enigszins van algemene koers veranderen, dan is het niet naar rechts, maar naar links, naar de onkerkelijke arbeiders. Moeten wij enigszins onze algemene tactiek wijzigen, dan zij het, dunkt ons, in zodanige zin, dat zij principiëler worde."

Een profetische waarschuwing vormde destijds bij Saks het sluitstuk van zijn betoog. "Met sentimenten", zo schreef hij,

"met sentimenten die wij eren, met de armoede, die wij bestrijden, komt de kleine burgerij uit stad en land tot ons, maar zie door de scheuren van de mantel harer nederigheid: het ka-

"pitalisme! Haar wezen is niet ons te steunen, maar ons te over-
"vleugelen....."

En hij eindigde met de woorden:

"Eruit, uit ons nest met het kapitalistische koekoeksei !" 2)

Thans, ruim een halve eeuw later, weten wij, dat het "koekoeksei" waar-
op Saks doelde in het nest van de S.D.A.P. werd uitgebroed. Wij weten ook
dat het jonge -en volgens Saks' determinatie, kapitalistische- dier, dat
er uit te voorschijn kwam in 1909 en in 1932, om twee der in het oog lo-
pende jaartallen te noemen, een proletarisch vogeltje over de rand gewerkt
heeft, om tenslotte, in 1946, als volwassen vogel, zo al niet in de Neder-
lands politiek zijn intrede te doen, dan toch er als P.v.d.A. de vleugels
uit te slaan. En daarmee ging Saks' "profetie", dat de kleinburgers in de
partij de zich daarin bevindende arbeiders zouden "overvleugelen" volledig
in vervulling.

Dat Saks dit alles -toentertijd reeds- zo scherp kon zien en vóórzien,
komt, omdat hij zich bij zijn analyse van de S.D.A.P. bediende van een me-
thode, die hem in staat stelde het algemene van het bijzondere, hoofd-en
bijzaken, het belangrijke van het bijkomstige te onderscheiden. Gewapend
met de theorie van het Marxisme, zelve product van de klassenverhoudingen
die het wezen der kapitalistische maatschappij uitmaken, kon Saks de sa-
menleving zijner dagen en de zogenaamde "arbeiderspartij" die er in werk-
zaam was, tegelijkertijd de pols voelen. Hij kon aldus een diagnose stel-
len, vrij van de illusies en dwalingen, waarin vele leiders der SDAP be-
vangen waren, die zich inbeeldden, dat hún organisatie een "tak was van
die internationale beweging, die in alle werelddelen bestond..... en de
arbeidersklasse organiseerde om..... de moderne klassenstrijd te voeren".
Een beweging, waarin het beroemde woord van Marx "Proletariërs aller lan-
den verenigt u !"..... "tot vlees geworden" zou zijn. Dit althans waren
woorden, die Troelstra bezigde 3). En Vliegen verklaarde in 1907, blijkens
een achterin het boek over Saks opgenomen brief aan Troelstra, waarin hij
protesteert tegen diens uitlating, dat hij (Vliegen) bezig was "af te glij-
den naar de Vrijzinnig Democraten", "zo pal mogelijk op het standpunt van
de klassenstrijd" te staan.

Wat echter voor Vliegen en Troelstra, en voor de laatste -getuige juist
zijn uitlating over Vliegen- al weer minder dan vóór de eerste, een abso-
lute "waarheid" was, dat was vóór de Marxist Saks, die juist als Marxist
geen absolute waarheden aanvaardde kon, slechts een b e t r e k k e l i j k e
k e waarheid. Een ó n -waarheid was het, wanneer men het oog gericht
hield op de in de SDAP werkzame krachten, wanneer men haar beschouwde in
het licht der politieke en sociale ontwikkeling. En het is duidelijk, dat
een man als Vliegen, die als reformist bij uitnemendheid n i e t of nau-
welijks op de ontwikkeling of de b e w e g i n g s-wetten van het kapita-
lisme lette, die daardoor volledig de inzichten deelde, die de kleinbur-
gerlijke SDAP omtrent zichzelf koesterde, nu juist niet de geroepene was
om haar wordingsgeschiedenis oftewel haar o n t w i k k e l i n g te
schilderen. En daarmee hebben wij niet alleen antwoord gegeven op de vraag,
waarom Vliegen's geschiedenis der SDAP -van hoeveel betekenis ook door het
daarin verwerkte materiaal- geen werkelijke g e s c h i e d e n i s is,
maar zijn wij tevens teruggekeerd tot ons eigenlijk onderwerp: Pieter Wie-
dijk, alias J. Saks en zijn biograaf. Want uit het bovenstaande is genoeg-
zaam gebleken, dat deze Saks -juister nog: de "Nieuwe Tijd"-groep waartoe
hij behoorde- in de toenmalige beweging tegelijkertijd de toekomst der be-
weging en de beweging der proletarische klasse vertegenwoordigde, waarvan
de SDAP als toekomstige PvdA zich steeds verder zou verwijderen. En dat
maakt, en daaraan ontleent de levensbeschrijving van dr. Fr. de Jong Edz.
dan ook haar betekenis, zijn en haar geschiedenis dus tot een der belang-
rijkste onderdelen uit de historie der SDAP.

Wie, afgaande

Wie, afgaande op de -min of meer juiste-uitspraak van dr. Fr. de Jong, dat Saks als de "tegenspeler" van Troelstra kan worden beschouwd, verwacht, dat hij juist de hierboven schetsmatig aangeduide verhouding tussen de "Nieuwe Tijd"-groep en de SDAP in het goede daglicht zal hebben gesteld, komt bedrogen uit. O, zeker, het overgrote deel van de 225 bladzijden van dit werk handelt hetzij direct, hetzij indirect, over het politieke en propagandistische werk, dat door de rond het beroemde maandblad geschaarde Marxisten werd verricht. Zij bevatten, door het grondige bronnen-onderzoek, door de grote zorgvuldigheid waarmee de auteur te werk is gegaan, een menigte van passages, een overstelpende reeks van feiten, wier samenvatting in het raam van deze biografie als belangrijk en waardevol kan worden beschouwd. Juist nu wij op het punt staan omtrent deze levensbeschrijving van Saks het critische geluid te laten horen, dat wij noodzakelijk achten, stellen wij er prijs op, nogmaals te verzekeren, dat de verschijning van dit boek ons verheugt en dat de schrijver velen, in de eerste plaats uit de arbeidersklasse, door zijn moeite aan zich verplicht heeft. Maar of hij de positie van de "Nieuwe Tijd"-groep in de geschiedenis van de Nederlandse arbeidersbeweging juist gezien, ja zelfs begrepen heeft, is een andere vraag.

Mag men De Jong geloven, dan ging het bij de twisten, die rond of na de eeuwwisseling in de nog jeugdige SDAP uitbraken -en dat ondanks enkele uitlatingen in zijn boek, die in een andere betere richting schijnen te wijzen- om de verhouding tussen theoretici en practici, om de verhouding tussen intellectuelen en arbeiders, in laatste instantie om een theoretisch vraagstuk (blz. 64). In werkelijkheid was het zo, dat in verband met de toenmalige zwakte der arbeidersklasse en mede als gevolg van de omstandigheid, dat de SDAP slechts "een smal proletarisch steunvlak" had, de practische sociale tegenstellingen, die zich in partij en samenleving voordeden, de vorm van een theoretisch vraagstuk aannamen. Maar dan ook slechts naar de vorm.

Wat De Jong niet ziet, is, dat de "theoretische" probleemstelling (bij Saks bijvoorbeeld) in wezen een praktische is. En dat niet alleen, omdat elk theoretisch probleem tegelijkertijd ook een praktisch probleem is, maar tevens en vooral, omdat de ontwikkeling van het kapitalisme zelf een dusdanig vraagstuk tot een praktische aangelegenheid maakt. Hier ligt de grondfout, die De Jong voortdurend maakt en die hem b.v. ook (op blz. 58) van "zuivere theoretici" doet spreken, een term, die ons de vraag doet stellen, wat of dat wel eigenlijk voor een diersoort is. Vraag, ons in de pen gegeven door de overtuiging, dat er geen zuivere theorie bestaat en dat theoriën altijd een materiële, maatschappelijke basis en oorzaak hebben, dat zij de ideële uitdrukking zijn van reële, in de werkelijkheid bestaande feiten, tegenstellingen en verhoudingen.

Daarom is het ook volslagen mis, wanneer De Jong (op blz. 72) beweert, dat de mannen van de "Nieuwe Tijd" "uit zelfbehoud en uit roeping wel protest moesten aantekenen, toen de theorie aan de beweging ondergeschikt gesteld werd." Want ten eerste g i n g het in die jaren volstrekt niet om een onderschikking van de een of andere theorie aan de een of andere beweging, maar om een sociaal conflict. Ten tweede, protesteerde de "Nieuwe Tijd"-groep noch uit zelfbehoud, noch uit roeping, doch uitsluitend, omdat zij in dit sociale conflict tot een protest genoopt werd, om geen andere reden dan dat zij, tegenover Troelstra en de SDAP-leiding het p r a c t i s c h e belang van de langzaam in maatschappelijke betekenis groeiende proletarische klasse vertegenwoordigde, die door de kleinburgerlijke of steeds kleinburgerlijker wordende SDAP n i e t vertegenwoordigd werd.

Hiermede hebben wij ons voornaamste bezwaar tegen het boek van De Jong over Saks voldoende aangegeven. De verschillen tussen hem en ons komen ook

op sprekende wijze in de ondertitel van zijn werk tot uiting. Een politieke biografie, heeft hij zijn boek genoemd. Dat is het inderdaad. En wij vinden het juist verkeerd, dat hij Saks teveel als een "politicus", te weinig als een maatschappelijk exponent, te weinig als drager van en gedragene door - klasse-opvattingen heeft gezien. Dit verklaart ook, waarom hij zijn boek "J.Saks, literator en Marxist" genoemd heeft. Zelf erkent dr. De Jong, dat Saks zich in de eerste plaats als Marxist beschouwde. Aan het eind van zijn boek zet De Jong uiteen, waarom hij het daar niet mee eens is. Maar het gaat natuurlijk noch om het inzicht van De Jong, noch om het eigen inzicht van Saks in deze, maar om een objectieve beoordeling, die de tegenstelling tussen de klassen tot uitgangspunt neemt. Maar een dergelijke beschouwingswijze is De Jong vreemd. Hetgeen niemand zal verbazen, die bij hem leest, dat hij het voor een stelregel van Wiedijk houdt; de nadruk te leggen op het verschil tussen het bijzondere en het algemene, aldus blijkt gevende, niet te weten, dat dit het voornaamste kenmerk is van de marxistische methode van maatschappij-onderzoek (blz.220).

Diverse kleinere oneffenheden -zo bijvoorbeeld De Jong's bewering, dat de Marxisten de "onverbidelijkheid der verarming" stelden, iets wat ten enenmale onjuist is (men leze b.v. Frank v.d.Goes' artikelserie over "De Verelendings-theorie volgens prof. Treub" in de "Nieuwe Tijd" van 1906 en 1907) -kunnen na dit alles gevoegelijk onbesproken blijven. Zij zijn, na hetgeen wij hebben meegedeeld, van ondergeschikte betekenis. Maar misschien bestaan er andere redenen om binnenkort op dit, ondanks alles toch zeer interessante, boek terug te komen.

- 1) Prijs gebonden f.14.50
- 2) J.Saks, "Naar rechts of naar links?", Socialistische Opstellen, Eerste bundel, blz. 25,26,27 en 28.
- 3) Troelstra in een opstel: "De sociaal-democratische arbeiderspartij" gepubliceerd in het verzamelwerk "Onze politieke partijen", Baarn, 1909, blz. 41.

